

22 noyabr Ədliyyə İşçilərinin Peşə Bayramı Günüdür

Məhkəmə-hüquq islahatları ədalət mühakiməsinin daha səmərəli həyata keçirilməsini şərtləndirir

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin xalqın tələbi ilə növbəti adəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi, məhkəmə-hüquq sistemində də köklü islahatlar həyata keçirilməye başlanıldı. Məlum olduğu kimi, hüquqi islahatların təməlini ulu öndərimizin təşəbbüsü esasında ümumxalq səsverməsi yolu ilə 12 noyabr 1995-ci il tarixdə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası təşkil etmişdir. Müstəqil Azərbaycanın ilk alıqanunu qəbul edildikdən sonra ardıcıl suretdə aparılan məhkəmə-hüquq islahatlarının əsas məqsədi ölkəmizdə qanunun alliliyinin təmin edilməsi, məhkəmə hakimiyyətinin dövlət mexanizmində nüfuzlu və müştəqil bir təsisat kimi təşəkkül tapması, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin təmin edilməsi, cinayət və mülki mühakime icraatında demokratik prinsiplərin həyata keçirilməsi, peşəkar hakim korpusunun formalasdırılması, məhkəmələrin fealiyyətinin şəffaflığının təmin edilməsi və sair məsələlərin konseptual həlli olmuşdur. Islahatların ilkən mərhələsində görülmüş nəhəng işlər nəticəsində qanunvericilik bazası beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış, üçpilləli məhkəmə sistemi təməlin edilmiş, şəffaf müsabiqə əsasında yeni hakimlər seçilməklə müvafiq və zifalılara təyin olunmuşlardır. Yeri gəlmışkən qeyd olunmalıdır ki, bu müsabiqədə ölkənin tarixində ilk dəfə olaraq namızədlərin nəzəri biliklərinin səviyyəsi test üsulu ilə keçirilmiş, imtahanı vasitəsilə yoxlanılmışdır. Eyni zamanda, qanunvericilikdə məhkəmə hakimiyyətinin müştəqiliyi və hakimlərin statusunun əsasları, habelə hüquqi dövlətə xas olan ədalət mühakiməsinin prinsipləri müvəyyən edilmiş, məhkəmələrin fealiyyəti üçün zəruri şərait yaradılmış, hakimlərin maddi və sosial təminatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmışdır.

Sirr deyil ki, ulu önder Heydər Əliyevin üzəqqorën və müdrik siyasetini yüksək şəxşkarlıqla zamanın telebləri ilə uzlaşdıraraq uğurla davam etdirən möhtərem Prezidentimiz İlham Əliyevin zəngin elmi biliklərinin, siyasi iradesinin, yorulmaz fealiyyətinin və mükemmel liderlik qabiliyyətinin, eləcə də iqtidarla xalq arasında olan six bağlılığın sayəsində dövlətimizdən dərhal qidarılmışdır. Dövlətin güclü iqtisadiyyati mövcud olan ictimai münasibətlərin yenilənməsinə və müsəvir ictimai münasibətlərin yaranmasına rəvac vermişdir ki, bu da müvafiq hüquqi bazarın təkmilləşdirilməsinin zərurılığını şərtləndirmişdir. Məhkəmələrin işinən səmərəliyinin artırılması və beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə 28 dekabr 2004-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev "Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında" və "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavələr və dəyişikliklər edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası qanunlarını imzaladıqdan sonra, qeyd olunan normativ-hüquqi aktlardan irəli galən vəzifələrin icrasını təmin etmək məqsədilə gəlmiş tədbirlər nəticəsində məhkəmə hakimiyyətinin özünüdürə funksiyalarını həyata keçirən mahiyyətə yeni qurum — Məhkəmə-Hüquq Şurası təşkil edilir və ilk dəfə yaradılmış Hakimlərin Seçki Komitesi tərəfindən vakant həkim vəzifələrinə naməzərlərin seçilməsi prosesine başlanılır. Məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsinin növbəti mərhələsində isə regionların sosial-iqtisadi inkişafı şəraitində əhalinin hüquq istitutlarına və hüquqi yardımına tələbatının ödənilməsi üçün yeni məhkəmələrin yaradılması, vətəndaşların narazılıqlarına səbəb olan sui-istifadə, süründürməçilik hallarının və digər nöqsanların aradan qaldırılması, ədalət mühakiməsinin səmərəliyini və insanların məhkəmələrə olan inançının artırılması, məhkəmələrə müraciət imkanlarının asanlaşdırılması, məhkəmələrin fealiyyətində yeni informasiya texnologiyalarının tətbiq edilməsi, məhkəmə aparatlarının strukturunun və işinin daha optimal şəkildə qurulması, habelə digər mühüm məsələlər tədricən öz həllini tapmışdır. Bu məqamda "Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu tətbiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 22 iyun tarixli 1043-IIIQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında¹ 15 iyul 2010-cu il tarixli Fərmanı olmuspardır. Qeyd olunan Fərmanın əsasən, paytaxtla yanaşı, əyalətlərdə də yeni ağır cinayətlər məhkəmələri-Bakı şəhərində Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Lənkəran şəhərində Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Gəncə şəhərində Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Şəki şəhərində Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsi və digər məhkəmələr - Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi, Şəki İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi və Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi təşkil edildi. Eyni zamanda, inzibati-iqtisadi məhkəmələrin və ağır cinayətlər məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyası müvəyyən edilmiş, Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sistemine daxil olan məhkəmələrin hakimlərinin say tərkibi növbəti dəfə artırdı.

Məlum olduğu kimi, dövlət orqanlarında müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi nəticəsində insanların müxtəlif xidmətlərdən istifadə etmək imkanları asanlaşır, keyfiyyət və səmərəliyili artır, informasiya cəmiyyətinin dayanıqlı və davamlı inkişafına etibarlı zəmin yaranır. Müsəvir texnologiyaların məhkəmələrin fealiyyətində tətbiqinə məhkəməyə müraciət imkanlarının genişlənməsinə, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində süründürməçilik və sui-istifadə hallarının qarşısının alınmasına, aşkarlıq və operativliyin təmin edilməsi, məhkəmə qərarlarının icrasına nəzəretin effektivliyinin artırılmasına, elektron kargızarlığın və elektron sənəd dövriyyəsinin təmin edilməsinə xidmət edəcəyini nəzərə alan müdrik lider cənab İlham Əliyev ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı şəffaflığın, insan və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsinin təmin edilməsi, müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi prosesinin sürətləndirilməsi məqsədilə "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin yaradılması haqqında 13 fevral 2014-cü il tarixli Sərəncam imzalamağıdır.

Cəzaların icrası sahəsində həyata keçirən ardıcıl islahatlara baxmayıraq, aparılmış təhlillər göstərirdi ki, məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisələrinin normal fealiyyəti zəruri tələblər səviyyəsində təmin edilmiş, ictimai işlər cəzasının icrası prosesində müvəyyən çətinliklər yaranır, cənab icra edən orqan və müəssisələrdə müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının imkanlarından ki-fayat qəşidə olunmur. Bundan başqa, ibtidai istintaq və məhkəmə icraatı zamanı böyük ictimai təhlükə tərətməyən və az ağır, eləcə də iqtisadi sahəde cinayətlərə görə həbs qətimkan tədbirinden geniş istifadə edilmiş, habelə süzügedən cinayətlərə görə azadlıqdan məhrumetmə cəzasının tətbiq olunması dinamikasının artması penitensiar müəssisələrin yüksək tətbiq olmasına dair qeydiyyatlıdır. Cənab icra edən orqan və müəssisələrin fealiyyətinin gücləndirilməsi sistemindən qeydiyyatlıdır. Həmçinin, ibtidai istintaq orqanları və məhkəmələr tərəfindən qətimkan tədbirinin tətbiq olunduğu dərələrlərin yoxlanılması, cəzaların növü və həddini müvəyyən edərək onun sosial ədalətin bərpası, məhkəmələrə müraciət etmək, səmərəli idarəetmənin təmin olmasına qəbul etməsidir.

Bu sahəde görülen böyük əhəmiyyətli işlərin digər bir hüquqi əsası isə ölkə başçısının "Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bezi tədbirlər və "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" və "Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu tətbiq edilməsi barədə

tün bunları nəzərə alan dövlət başçısı cənab İlham Əliyev penitensiar müəssisələrin fealiyyətinin təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, cəzani icra edən orqan və müəssisələrdə mövcud olan nöqsanların aradan qaldırılması, cinayət teqibi və cəzaların icrası sahəsində korrupsiyanı istisna edən şəraitin tam təmin olunması, müasir texnoloji vasitələrin tətbiq edilməsi və cəza siyasetinin humanistləşdirilməsi məqsədilə "Penitensiar sahəde fealiyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasetinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və processual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə" 10 fevral 2017-ci il tarixli Sərəncam imzalandı. Müdrik və humanist siyasetin növbəti təzahürü olan bu normativ-hüquqi aktda penitensiar müəssisələrin fealiyyətinin müasirləşdirilməsi, infrastrukturun yenilənməsi, idarəcilik mexanizminin təkmilləşdirilməsi, tədbirlərinin davam etdirilməsi, cəzaların icrası və qətimkan tədbirlərinin tətbiqi əsaslarının təkmilləşdirilməsi, hemçinin, töredilən əməlin ictimai təhlükəliliyi maddi ziyanla bağlı olan hallarda vurulmuş ziyan tamamilə ödənilidikdə həbsə əlaqədar olmayan qətimkan tədbirlərinin tətbiqi və azadlıqdan məhrum etməyə alternativ cəzaların təyin olunması, eləcə də mövcud alternativ cəzaların təyin olunmasının təkmilləşdirilməsi, hemçinin, töredilən əməlin ictimai təhlükəliliyi maddi ziyanla bağlı olan hallarda vurulmuş ziyan tamamilə ödənilidikdə həbsə əlaqədar olmayan qətimkan tədbirlərinin tətbiqi və azadlıqdan məhrum etməyə alternativ cəzaların təyin olunması, azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməmiş hissəsinin daha yüngül cəza ilə əvəz edilməsi, cəzanın çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtindən əvvəl azad olunması və şərti məhkəmə etmə institutlarının dəha geniş tətbiqi, həbsə alternativ ictimai təcridetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaların icrasına effektiv nezaretin təşkil edilməsi və bu sahəde idarəetmənin səmərəliyinin artırılması məqsədilə, tədbirlərinin davam etdirilməsi, cəzaların icrası və qətimkan tədbirlərinin tətbiqi zamanı müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadən təmin etmək məqsədilə elektron nəzarət vasitələrinin tətbiq olunması, cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaların icrasına qaydasının sadələşdirilməsi, böyük ictimai təhlükə tərətməyən və az ağır cinayətlərə görə həbs qətimkan tədbirlərinin seçilməsi əsaslarının dəha da məhdudlaşdırılması istiqamətləndirilməsi, qazanın nəcibinin təzahürü və amnistiya aktı qəbul etmişdir ki, bütün buların qazanın nəcibinin təzahürü və amnistiya aktını qazanan nəcib insanın-Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevin bu sahədə gördüyü əhəmiyyətli işləri, o cümlədən onun təşəbbüs ilə qəbul olunan 4 amnistiya aktı qəbul etmişdir ki, bütün buların amilinə verilən böyük dəyerin təcəssümü olmuşdur.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev yeni mərhələnin əsasını qoyan və məqsədi müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin formalasdırılması prosesini sürətləndirmək üçün məhkəməyə müraciət imkanlarını dəha da genişləndirmək, məhkəmələrin fealiyyətində şəffaflığı artırmaq, məhkəmə icraatının effektivliyini yüksəltmək, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtində icra edilməsinə təmin etmək, süründürməçiliyin, eləcə də digər negativ halların aradan qaldırılması üçün gələn tədbirlərin gücləndirmək olan "Məhkəmə-hüquq sisteminde islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" 03 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanı imzaladı. Qəti əminliklə demək olar ki, dövlət başçısının kompleks tədbirlərinin gücləndirməsi nəzərdə tutan sözügedən Fərmanın həyata keçirilməsi məhkəmələrin fealiyyətinə kənar mədaxilələrin qarşısının alınmasında, qeyri-prosessual münasibətlərin, süründürməçiliyin və digər negativ halların aradan qaldırılması, bu sahədə şəffaflığın artırılması məsələsinə həm də vətəndaşların hüquqlarının və qanuni mənafətlərin məhkəmə mədaxiləsinə həm də etibarlı təmin olunması və ədalət mühakiməsinə olan etibarlı təmin olunması və ədalət mühakiməsinə olan etimadın artmasıdır. Göründüyü kimi, möhtərem Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə bütün sahələrdə, o cümlədən məhkəmə-hüquq sahəsində islahatlar uğurla davam etdirilər ki, bütün bular da Azərbaycanımızın hərəkatlılıq və xalqın rifahının və qanuni mənafətlərin məhkəmə mədaxiləsinin daha etibarlı təmin olunması və ədalət mühakiməsinə olan etimadın artmasıdır.

Firad ƏLİYEV, Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorunun böyük köməkçisi, Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun Mətbuat Xidmətinin rəhbəri, adlıyya müsaviri.

betini qazanan nəcib insanın-Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevin bu sahədə gördüyü əhəmiyyətli işləri, o cümlədən onun təşəbbüs ilə qəbul olunan 4 amnistiya aktı qəbul etmişdir ki, bütün buların amilinə verilən böyük dəyerin təcəssümü olmuşdur.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev yeni mərhələnin əsasını qoyan və məqsədi müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin formalasdırılması prosesini sürətləndirmək üçün məhkəməyə müraciət imkanlarını dəha da genişləndirmək, məhkəmələrin fealiyyətində şəffaflığın artırmaq, məhkəmə icraatının effektivliyini yüksəltmək, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtində icra edilməsinə təmin etmək, süründürməçiliyin, eləcə də digər negativ halların aradan qaldırılması üçün gələn tədbirlərin gücləndirmək olan "Məhkəmə-hüquq sisteminde islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" 03 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanı imzaladı. Qəti əminliklə demək olar ki, dövlət başçısının kompleks tədbirlərinin gücləndirməni nəzərdə tutan sözügedən Fərmanın həyata keçirilməsi məhkəmələrin fealiyyətinə kənar mədaxilələrin qarşısının alınmasında, qeyri-prosessual münasibətlərin, süründürməçiliyin və digər negativ halların aradan qaldırılması, bu sahədə şəffaflığın artırılması məsələsinə əhəmiyyət kəsb etmək, ədalətli məhkəmə qərarlarının qəbul olunması, onların vaxtında və tam icra edilməsi, bununla da vətəndaşların hüquqlarının və qanuni mənafətlərin məhkəmə mədaxiləsinin daha etibarlı təmin olunması və ədalət mühakiməsinə olan etimadın artmasıdır.

Göründüyü kimi, möhtərem Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə bütün sahələrdə, o cümlədən məhkəmə-hüquq sahəsində islahatlar uğurla davam etdirilər ki, bütün bular da Azərbaycanımızın hərəkatlılıq və xalqın rifahının və qanuni mənafətlərin məhkəmə mədaxiləsinin daha etibarlı təmin olunması və ədalət mühakiməsinə olan etimadın artmasıdır.